

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет фізичної культури
Кафедра теорії і методики фізичного виховання

Дипломна робота (проєкт)
магістра

з теми: «ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ
ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДО РОЗВ'ЯЗАННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ СИТУАЦІЙ»

Виконав: студент 2 курсу, групи ФК1-М19z
спеціальності 014 Середня освіта
(Фізична культура)

Панат Вадим Віталійович

Керівник: Гоншовський В.М., кандидат наук з
фізичного виховання та спорту, доцент

Рецензент: Боднар А. О., кандидат педагогічних
наук, старший викладач

Кам'янець-Подільський – 2020 рік

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ	3
ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ	9
1.1 Концептуальні засади педагогічної майстерності в теорії педагогічної освіти	9
1.2 Зміст і структура поняття «педагогічна майстерність» вчителя фізичної культури	27
1.3. Педагогічна ситуація як засіб і як метод професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури	32
РОЗДІЛ 2 МЕТОДИ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ	56
2.1 Методи дослідження	56
2.2 Організація дослідження	63
РОЗДІЛ 3 ДОСЛІДНО-ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДО РОЗВ’ЯЗАННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ СИТУАЦІЙ	66
3.1. Технологія формування професійного мислення майбутніх учителів фізичної культури	66
3.2. Реалізація експериментальної технології формування професійного мислення майбутніх учителів фізичної культури засобами педагогічних ситуацій	79
ВИСНОВКИ	87
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	90

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ЗВО – заклад вищої освіти

ЗНЗ – загальноосвітній навчальний заклад

ФКіС – фізична культура і спорт

ОКХ – освітньо-кваліфікаційна характеристика

ОКР – освітньо-кваліфікаційний рівень

ІКТ – інформаційно-комунікаційні технології

ВСТУП

Актуальність і ступінь дослідженості проблеми. Підвищення ефективності підготовки педагогічних працівників, що мають володіти високим рівнем кваліфікації та займати активну позицію у своїй професійній діяльності, відповідно до положень Болонської конвенції, є одним зі стратегічних завдань освітньої політики України та основною метою ВНЗ галузі фізичної культури і спорту (ФКіС). У модернізації вітчизняної загальноосвітньої школи важлива роль належить вчителю фізичної культури, який підготовлений до реалізації професійних функцій, розуміє закономірності фізичного розвитку учнів, здатний педагогічно мислити, планувати й аналізувати освітній процес, успішно розв'язувати проблеми, що виникають у фізичному вихованні молоді. Кваліфікованість і педагогічна майстерність вчителя фізичної культури виявляється в якісних характеристиках: спрямованості, компетентності, рівні володіння професійно-педагогічними операціями. Вони мають формуватися вже у процесі навчання у ВНЗ, яке передбачає професійне становлення, розвиток загальної та педагогічної культури, виховання особистісних і професійно значущих якостей.

Концептуальні положення щодо професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту викладені в державних нормативних документах: Законах України «Про освіту» і «Про вищу освіту» [86], Національній доктрині розвитку освіти [185], Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року [187], положеннях «Про державний вищий навчальний заклад освіти», «Про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах», «Про організацію виробничої і педагогічної практики», освітньо-професійної програми підготовки фахівця з вищою освітою за напрямом підготовки «Фізичне виховання», а також основних програмних документах галузі фізичного виховання: Законі України «Про фізичну культуру і спорт» [87], Національній доктрині

розвитку фізичної культури і спорту [186], Указах Президента України «Про державну підтримку розвитку фізичної культури і спорту в Україні» та «Про додаткові заходи щодо державної підтримки розвитку фізичної культури і спорту в Україні», Цільовій комплексній програмі «Фізичне виховання – здоров'я нації» [287].

Формування особистості майбутнього вчителя в ході професійної підготовки представлене в роботах І. Ісаєва [96], В. Кременя [122], Н. Кузьміної [131; 133],

О. Пехоти [201], С. Сисоєвої [249; 250], В. Сластьоніна [253-254], Є. Шиянова [299], О. Щербакова [303], О. Шестопалюка [297] та ін. Різні аспекти проблеми педагогічної майстерності вчителя висвітлені у працях Ю. Азарова [4], А. Астахова [206], Ф. Гоноболіна [61], І. Зязюна [207; 208], Н. Кузьміної [132; 134],

О. Лавріненка [141], А. Макаренка [157], К. Романової [239], Л. Рувинського [241],

В. Семиченко [245; 256], В. Серікова [247], В. Сластьоніна [256; 227], В. Сухомлинського [264], Н. Тарасевич [266], Г. Хозяїнова [284] та ін. Проблему професійного становлення фахівців фізичного виховання і спорту досліджували М. Віленський [45; 46; 255], О. Конєєва [115], М. Прохорова [229; 230], Л. Сущенко [265] та ін. Розвиток фахівця цього профілю визначається, з одного боку, елементами структури особистості, з іншого – знаннями, вміннями, навичками, необхідними для творчого вирішення педагогічних завдань фізичного виховання молоді. Головною метою системи фізичного виховання науковців вважають формування цілісної особистості, що передбачає активний вплив не лише на фізичний потенціал, а й на свідомість, психіку та інтелект, сприяє формуванню стійкої позитивної мотивації, ціннісних орієнтацій, інтересів і потреб у фізичній активності та здоровому способі життя (О. Дубогай [76], Т. Круцевич [126; 270], Н. Москаленко [180], Н. Пангелова [203]). Важливе місце в підготовці фахівців фізичного виховання і спорту займають психолого-

педагогічні дисципліни (К. Ваганова [39], Н. Пфейфер [234]), від яких залежить вироблення здатності випускників ефективно застосовувати форми і методи роботи з учнями, креативно мислити, самостійно продукувати нові знання. Проблеми професійної підготовки вчителів фізичної культури і тренерів у вищій освіті розробляли М. Воробйов [52], Л. Матвеев [162], О. Тимошенко [268], О. Шабаліна [294], Б. Шиян [298] та ін. Науковці підкреслюють високу ефективність сучасних методів навчання у фізкультурній освіті (С. Неверкович [188-189], Н. Степанченко [261]), водночас їх застосування для вивчення педагогічних дисциплін висвітлено недостатньо. Попри педагогічну спрямованість ВНЗ галузі ФКіС, чинна система підготовки не забезпечує випускникам рівня педагогічної майстерності, який відповідає соціальному запиту, а проблема формування педагогічної майстерності студентів (В. Огульчанський [198], В. Папуча [204]) залишається малодослідженою.

Вивчення практики навчання вчителів фізичної культури виявило низку проблем в їхній підготовці, зумовлених суперечностями між:

- об'єктивними потребами суспільства, прагненням майбутнього вчителя досягти належного рівня педагогічної майстерності та недостатньо ефективною організацією професійної підготовки вчителів фізичної культури;

- сучасними вимогами освітньої галузі до рівня компетентності вчителів фізичної культури і низьким рівнем застосування новітніх педагогічних технологій на етапі їхньої професійної підготовки у ВНЗ;

- потребою формування педагогічної майстерності відповідно до сучасної парадигми освіти і концепцій педагогічної освіти та недосконалим навчально-методичним забезпеченням процесу вивчення педагогічних дисциплін у ВНЗ галузі ФКіС.

Необхідність вирішення цих суперечностей потребує переосмислення цільових настанов професійної підготовки студентів відповідно до сучасних уявлень про професійну діяльність учителів фізкультури та їхніх соціальних

функцій. Таким чином актуальність дослідження спричинена:

- невідповідністю змісту, форм і методів підготовки вчителів фізичної культури до вимог сьогодення щодо формування активної особистості, здатної забезпечувати ефективне функціонування національної системи фізичного виховання;

- об'єктивною потребою оптимізації навчально-виховного процесу у ВНЗ галузі ФКіС, упровадження сучасних методик і технологій навчання в підготовку фахівців;

- необхідністю теоретико-методологічного та методичного обґрунтування процесу інтенсифікації вивчення психолого-педагогічних дисциплін з метою формування педагогічної майстерності майбутніх учителів фізичної культури.

Ураховуючи рівень розробленості проблеми, її актуальність і соціальну значимість, визначено тему нашого дослідження: «Формування педагогічної майстерності майбутніх учителів фізичного виховання у процесі професійної підготовки».

Мета дослідження – полягає у визначенні, обґрунтуванні й експериментальній перевірці педагогічних умов формування педагогічної майстерності майбутніх учителів фізичної культури в процесі професійної підготовки.

Об'єкт дослідження – професійна підготовка бакалаврів фізичного виховання і спорту, вчителів фізичної культури у ЗВО галузі ФКіС.

Предмет дослідження – педагогічні умови формування педагогічної майстерності майбутніх учителів фізичної культури у процесі професійної підготовки.

Завдання дослідження:

1. Визначити концептуальні засади, зміст і структуру поняття «педагогічна майстерність» в теорії і практиці педагогічної освіти.

2. Розкрити особливості формування педагогічної майстерності вчителів фізичної культури.

3. Обґрунтувати й експериментально перевірити педагогічні умови формування педагогічної майстерності майбутніх учителів фізичної культури.

4. Розробити й апробувати модель формування педагогічної майстерності майбутніх учителів фізичної культури.

На різних етапах роботи використано комплекс методів дослідження, адекватних поставленим завданням: теоретичні – вивчення й аналіз сучасних психолого-педагогічних і методичних положень про зміст професійної освіти та навчально-виховний процес, що дало змогу систематизувати, порівняти, уточнити зміст основних понять проблеми дослідження; аналіз результатів навчально-виховного процесу; проектування змісту, форм і методів педагогічної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту; емпіричні – спостереження за діяльністю студентів, бесіди, анкетування та самооцінювання для визначення рівня сформованості педагогічних умінь і виявлення потреби розвитку складових педагогічної майстерності у студентів; тестування, експертне оцінювання для визначення теоретичної та методичної підготовленості студентів; логіко-педагогічний аналіз змісту педагогічних дисциплін і педагогічне моделювання задля вивчення закономірностей розвитку освітнього процесу з допомогою формалізованої схеми; констатувальний і формувальний експерименти з метою виявлення ефективності розробленої методики; методи математичної статистики для опрацювання одержаних результатів.

ВИСНОВКИ

1. Сучасна педагогічна наука характеризується пошуком інновацій, спрямованих на формування і розвиток цілісної, творчої, вільної особистості, здатної до соціалізації, адаптації й самореалізації в суспільстві. Підготовку вчителя нині розглядають як процес становлення його особистості, розвитку загальної та професійно-педагогічної культури і формування основ педагогічної майстерності, що гарантує випускнику якість виконання майбутньої професійної діяльності.

Педагогічна майстерність – це вищий рівень педагогічної діяльності, що виявляється у творчості вчителя, постійному вдосконаленні мистецтва навчання, виховання й розвитку учнів. Структура педагогічної майстерності включає особистісні (педагогічний потенціал, ключові та професійні компетенції, особистісну зрілість, загальну педагогічну культуру, індивідуальний стиль, особистісну професійну позицію, самоактуалізацію педагога) та діяльнісні (педагогічні знання, вміння, навички, професійну компетентність, педагогічний досвід, педагогічне мислення, педагогічну техніку, морально-етичну діяльність, інноваторство та творчість) компоненти. Ці складові взаємодоповнюються на всіх рівнях підготовки педагога.

2. Цілеспрямоване формування педагогічної майстерності майбутніх учителів фізичної культури є ефективним, якщо зміст їхньої професійної підготовки набуває системного характеру, спрямований на комплексне вирішення актуальних завдань професійного становлення особистості студента, розвиток та інтеграцію його педагогічного потенціалу, спортивно-професійного вдосконалення, професійно-педагогічних знань, умінь, навичок і досвіду практичної діяльності. Завдання професорсько-викладацького складу ЗВО у контексті становлення і розвитку педагогічної майстерності майбутніх учителів фізичної культури – сформулювати в них професійно важливі якості: науковий світогляд, моральну свідомість, естетичні погляди;

емоційно-чуттєву, інтелектуальну та вольову активність; загальнофізичну, психофізіологічну готовність; педагогічний такт, стиль і манеру поведінки; володіння актуальними психолого-педагогічними знаннями, вміннями організовувати фізкультурно-оздоровчу роботу, заняття з фізичного виховання, брати участь у науково-дослідній роботі, творчому педагогічному пошуку; здатність до постійного самовдосконалення.

3. Цілісний аналіз теорії і практики педагогічної освіти у ЗВО галузі ФКіС дозволив обґрунтувати умови формування педагогічної майстерності майбутніх учителів фізичної культури:

- удосконалення психолого-педагогічної підготовки студентів шляхом інтегрування всіх її компонентів забезпечує органічний зв'язок між засвоєнням теоретичних знань і формуванням на їх основі практичних умінь, використання знань під час педагогічної практики, оптимальну пропорцію психолого-педагогічної, методичної та спортивної підготовленості випускників, а також комплекс заходів щодо інтеграції знань, умінь і навичок у процесі навчання;

- системне врахування принципів формування педагогічної майстерності майбутніх учителів фізичної культури полягає у проектуванні особистості вчителя та виховання його творчої індивідуальності на основі сукупності принципів, що забезпечують оптимальне поєднання традиційних та інноваційних підходів щодо формування та гармонійного розвитку професіоналізму;

- застосування комплексу інноваційних технологій у підготовці студентів напряму «Фізичне виховання» передбачає використання технологій розвивального, проблемного, інтегративного навчання, інтерактивних, інформаційних, навчально-дослідної роботи, самовиховання тощо, що в сукупності дозволяють досягнути вищого рівня навчання й виховання майбутніх учителів фізичної культури;

4. Результати педагогічного експерименту показали, що запропонована на основі моделі та педагогічних умов методика формування

педагогічної майстерності студентів є дидактично доцільною та ефективною. Експериментально доведено суттєве покращення якості навчання у ЗВО галузі ФКиС у результаті комплексного, інтегрованого розвитку всіх компонентів педагогічної майстерності майбутніх учителів фізичної культури. Суттєво зростає кількість студентів експериментальної групи на середньому (41,9%) і високому (32,8%) рівнях розвитку педагогічних знань і вмінь, істотно підвищується ступінь їхньої активності, творчості й оригінальності у навчанні, вміння приймати оптимальні рішення, здатність розвивати нові ідеї.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абзалов Р. А. Физическое образование или образование по физической культуре? / Р. А. Абзалов // Теория и практика физической культуры : научно-теоретический журнал. — 2002. — № 3. — С. 25—39.
2. Акімова О. В. Теоретико-методичні засади формування творчого мислення майбутнього вчителя в умовах університетської освіти : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / О. В. Акімова. — Тернопіль, 2010. — 43 с.
3. Аминов Н. А. Диагностика педагогических способностей / Н. А. Аминов. — М. : изд-во Ин-та практ. психол., 1997. — 80 с.
4. Аристотель. Риторика. Поэтика / Аристотель ; пер. с древнегреч. О. Цыбенко. — М. : Лабиринт, 2000 — 221 с.
5. Ашмарин Б. А. Теория и методика физического воспитания : Учебник / Б. А. Ашмарин, Ю. А. Виноградов, З. Н. Вяткина. — М. : Просвещение, 1990. - 287 с.
6. Балбенко С. Ю. Дослідження контролюючої функції вчителя фізичної культури / Балбенко С. Ю. □□ Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві : зб. наук. пр. — Луцьк : Медіа, 1999. — С. 182—185.
7. Бастун М. В. Культурологічний підхід в освіті та його психолого-педагогічне забезпечення / М. В. Бастун // Горизонты образования. — 2012. — № 3. — Т. 2 (36). — С. 170—175.
8. Бауэр В. Г. Социальная значимость физической культуры и спорта в современных условиях развития / В. Г. Бауэр // Теория и практика физической культу- ры. — 2001. — № 1. — С. 50—56.
9. Берулава М. Н. Современные модели обучения в свете концепции гуманизации образования / М. Н. Берулава // Гуманизация образования. - 2004. № 2. - С. 3-5.
10. Бельський Я. Теоретичні і методичні основи підвищення

ефективності праці вчителів фізичної культури : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» □ Бельський Януш ; [Інститут педагогіки і психології професійної освіти АПН України]. — К., 2000. — 46 с.

11. Бондарева А. В. Развитие педагогического потенциала студентов на основе применения элементов технологий развивающего обучения (в процессе преподавания педагогических дисциплин в физкультурном вузе) : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / Бондарева Анна Витальевна. — СПб., 2005. — 158 с. — Библиогр. С. 112—132.

12. Бондаревская Е. В. Теория и практика личностно ориентированного образования : монография / Е. В. Бондаревская. — Ростов н/Д : изд-во Ростовского пед. ун-та, 2000. — 354 с.

13. Борытко Н. М. Педагог в пространствах современного воспитания : монография / науч. ред. Н. К. Сергеев. — Волгоград : Перемена, 2001. — 214 с.

14. Васянович Г. П. Педагогічна етика : навч.-метод. посібник / Г. П. Васянович. — Львів : Норма, 2005. — 344 с.

15. Вишнякова Н. Ф. Креативная акмеология. Психология развития творческой личности взрослого человека : монография : в 2-х т. / Н. Ф. Вишнякова. — Т. 1. — Минск : Дэбор, 1998. — 242 с.

16. Вільчковський Е. С. Професійна спрямованість підготовки фахівців з фізичного виховання / Е. С. Вільчковський // Розвиток педагогічної і психологічної наук в Україні (1992-2002 рр.) : зб. наук. пр. — Харків : ОВС, 2002. — Ч. I. — С. 301- 310.

17. Волкова Н. П. Педагогіка : посібник для студентів у вищих навчальних закладах / Н. П. Волкова — К. : Вид. центр «Академія», 2002. — 572 с.

18. Воробйов М. І. Практика в системі фізкультурної освіти / М. І. Воробйов, Т. Ю. Круцевич — К. : Олімпійська література, 2006. — 192 с.

19. Гаевская О. В. Формирование устойчивого интереса у студентов

факультета физической культуры к профессии учителя / О. В. Гаевская // Проблемы педагогической деятельности в физической культуре и спорте и пути их решения в физкультурном образовании : сб. науч. трудов. — СПб., 2000. — Вып.2 — С. 49—54.

20. Генсерук Г. Р. Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до застосування інформаційних технологій у професійній діяльності : автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Г. Р. Генсерук ; [Терноп. нац. пед. ун-т ім. В. Гнатюка]. — Тернопіль, 2005. — 20 с.

21. Гринченко І. Б. Професійна підготовка майбутніх учителів фізичної культури в нових умовах / І. Б. Гринченко // Вища освіта України. Теоретичний та науково-методичний часопис. Додаток 3. — Т. VII. Тематичний випуск : Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору. — К. : Гнозис, 2011. — С. 84—93.

22. Данилко М. Т. Формування готовності до професійної діяльності майбутніх учителів фізичної культури : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук з фіз. вих. і спорту : 24.00.02 «Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення» □ М. Т. Данилко ; [Волинський державний університет ім. Лесі Українки]. — Луцьк, 2000. — 19 с.

23. Дистервег А. Избранные педагогические сочинения / А. Дистервег. — М. : Учпедгиз, 1956. — 374 с.

24. Ефимова С. В. Формирование профессионально-педагогической позиции у студентов высших учебных заведений физической культуры : дис. канд. пед.

наук : 13.00.04 / Ефимова Светлана Васильевна. — Смоленск, 2004. — 172 с. — Библиогр. : с. 128—143.

25. Заболотний В. Ф. Формування методичної компетентності учителя фізики засобами мультимедіа : монографія / В. Ф. Заболотний ; [Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова]. — Вінниця : Едельвейс і К, 2009. — 453 с.

26. Закон України «Про вищу освіту» // Законодавчі акти України з питань освіти : За станом на 1 квітня 2004 року / Верховна Рада України; Комітет з питань науки і освіти / І. Р. Юхновський (ред.-упоряд.). Офіційне видання. — К. : Парламентське вид-во, 2004. — С. 168—221.

27. Кайдалова Л. Г. Педагогічна майстерність викладача : навчальний посібник / Л. Г. Кайдалова, Н. Б. Щокіна, Т. Ю. Вахрушева – Х. : Вид-во НФаУ, 2009. — 140 с.

28. Ковальчук В. Педагогічна майстерність викладача — основа його компетентності / Василь Ковальчук // Професійно-технічна освіта : науково-метод. журнал. — 2011 — № 6(30). — С. 32—33.

29. Козяр М. М. Професійна компетентність викладача ВНЗ / М. М. Козяр // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців : методологія, теорія, досвід, проблеми : зб. наук. пр. / [ред. кол. : І. А. Зязюн (голова) та ін.]. — К. ; Вінниця : ДОВ «Вінниця», 2010. — Вип. 26. — С. 9—13.

30. Козяр М. М. Науково-педагогічний словник / М. М. Козяр, І. М. Козловська — Львів : СПОЛОМ, 2011. — 216 с.

31. Коломієць А. М. Можливості новітніх інформаційних технологій у підготовці педагогічних кадрів / А. М. Коломієць // Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання : зб. наук. пр. — К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова. — 2002. — Вип. 5. — С. 173—181.

32. Конеева Е. В. Формирование педагогической позиции специалиста по физической культуре в процессе вузовской подготовки : дисс. ... доктора пед. наук : 13.00.08 ; 13.00.04 / Конеева Елена Владимировна. — М., 2001. — 357 с. — Библиогр. : с. 305—339.

33. Кремень В. Система освіти в Україні : сучасні тенденції і перспективи / В. Кремень // Професійна освіта : педагогіка і психологія / за ред. Т. Левовицького, І. Зязюна, І. Вільш, Н. Ничкало. — Вид. II. — К., Ченстохова : Віпол, 2000. — С. 11—30.

34. Кругляк О. Теорія і методика фізичного виховання — основна

профільююча дисципліна у підготовці вчителя в педагогічних училищах і коледжах / Олег Кругляк // Актуальні проблеми і методики фізичного виховання / упоряд. О. М. Вацеба, Ю. В. Петрушин. Є. Н. Приступа, І. Р. Бондар. — Львів : Українські технології, 2005. — С. 162—180.

35. Кузьміна Е. Профорієнтація : ефективність и качество / Е. Кузьміна // Высшее образование в России. — 2002. — № 3. — С. 24—33.

36. Курдюков Б. Ф. Теория и методология модернизации процесса профессиональной подготовки специалистов физической культуры в системе высшего образования : дисс. ... доктора пед. наук : 13.00.08. / Курдюков, Борис Федорович. — Краснодар, 2004. — 303 с.

37. Кутова О. М. Естетичні основи розвитку педагогічної майстерності викладачів вищих педагогічних навчальних закладів : метод. реком. / Ольга Кутова. — К. : ІПООД НАПН України, 2013. — 73 с.

38. Куцевол О. М. Роль креативного середовища у формуванні творчої особистості в її онтогенезі / О. М. Куцевол // Креативна педагогіка : наук.-метод. зб. / Академія міжнародного співробітництва з креативної педагогіки. — Вінниця, 2010. — Вип. 1. — С. 63—68.

39. Лаврінєнко О. А. Історія педагогічної майстерності / О. А. Лаврінєнко. — К. : СПД Богданова А. М., 2009. — 328 с.

40. Лаврінєнко О. А. Педагогічна майстерність в історикопедагогічному ви мїрі : теорія, практика, поступ : монографія / Олександр Лаврінєнко ; Нац. пед. ун- т ім. М. П. Драгоманова. — К. : [б. в.], 2009. — 328 с. — Бібліогр. : с. 299—328.

41. Маринченко К. А. Формирование компетентности профессионально личностного самосовершенствования будущих преподавателей физической культуры в вузе : автореф. дисс. на соискание ученой степени канд. пед. наук : спец. 13.00.08 «Теория и методика профессионального образования» / К. А. Маринченко. — Орел, 2012. — 23 с.

42. Матвійчук Т. Ф. Загальнопедагогічна підготовка студентів в структурі психолого-педагогічних дисциплін / Т. Ф. Матвійчук // Особистість

в екстремальних умовах : зб. тез V науково-практичної конференції. — Львів : ЛДУБЖД, 2012. — С. 146—147.

43. Матвійчук Т. Ф. Критерії та рівні сформованості педагогічної позиції у майбутнього вчителя фізичної культури / Т. Ф. Матвійчук // Актуальні проблеми сучасної біомеханіки фізичного виховання та спорту : Вісник Чернігівського державного педагогічного університету ім. Т. Г. Шевченка. Серія Педагогічні науки. Фізичне виховання та спорт. — Чернігів : 2013. — Вип. 112, т. 2. — С. 186—190.

44. Матвійчук Т. Ф. Основи педагогічної майстерності вчителів фізичної культури : навчально-методичний посібник для ВНЗ / Т. Ф. Матвійчук. — Львів, СПОЛОМ, 2014. — 82 с.

45. Матвійчук Т. Ф. Упровадження інноваційних технологій у підготовці студентів напряму «Фізичне виховання» : методичні рекомендації / Т. Ф. Матвійчук ; ЛДУФК. — Львів : СПОЛОМ, 2013. — 36 с.

46. Матвійчук Т. Ф. Формування і виховання студента як суб'єкта фізичної культури / Т. Ф. Матвійчук // Науково-педагогічні проблеми фізичної культури : Науковий часопис Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова. — К., 2011. — Вип. 13. — С. 362—366.

47. Матвійчук Т. Ф. Формування педагогічної позиції у майбутніх спортивних педагогів / Т. Ф. Матвійчук // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві : зб. наук. праць. — Луцьк : ЛНУ імені Лесі Українки, 2012. — № 3 (19). — С. 84—88.

48. Москаленко Н. В. Фізичне виховання молодших школярів : монографія / Н. В. Москаленко. — Дніпропетровськ : Інновація, 2007. — 252 с.

49. Наумчук В. І. Професійна підготовка майбутніх вчителів фізичної культури в процесі самостійної роботи зі спортивних ігор : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / В. І. Наумчук ; [Тернопільський державний

педагогічний університет ім. В. Гнатюка]. — Тернопіль, 2002. — 20 с.

50. Овчаренко Т. Г. Система самостійної роботи студентів у курсі «Теорія і методика фізичної культури». — Луцьк : Вежа, 2002. — 122 с.

51. Папуча В. М. Формування педагогічної майстерності майбутнього вчителя фізичного виховання в процесі фахової підготовки : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / В. М. Папуча. — Запоріжжя, 2010. — 20 с.

52. Петров Э. Г. Современные технологии обучения в высшей школе : учебное пособие / Э. Г. Петров, Л. Н. Радванская, Н. В. Шаронова. — Харьков : Коллегиум, 2007. — 172 с.

53. Семиченко В. А. Моделювання структури педагогічної діяльності / В. А. Семиченко. — Ялта : НМЦ Надія, 2000. — 76 с.

54. Соловійов В. Особистісно орієнтований підхід у професійній підготовці викладачів фізичного виховання / В. Соловійов // Психологічні виміри культури, економіки, управління : зб. статей / упор. О. М. Лозинський. — Вип. № 1. — Львів: Ліга-Прес, 2013. — С. 135—141.

55. Степанченко Н. Особливості мотивації професійного вибору в галузі «Фізичне виховання і спорт» / Наталія Степанченко // Педагогіка і психологія професійної освіти. — 2013. — №1. — С. 143—148.

56. Сухомлинський В. О. Допомога вчителю в удосконаленні педагогічної майстерності / В. О. Сухомлинський // Вибр. твори : в 5 т. — К. : Радянська школа, 1977. — Т. 4. — 643 с.

57. Сущенко Л. П. Теоретико-методологічні засади професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту у вищих навчальних закладах : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Л. П. Сущенко. — К., 2003. — 46 с.

58. Цьось А. В. Сучасні технології викладання спортивних дисциплін : навч. посіб. / А. В. Цьось, Г. В. Балахнічова, Л. В. Заремба. — Луцьк : ВНУ ім. Лесі Українки, 2010. — 132 с.

59. Цьось А. В. Диференційований підхід у процесі професійної підготовки вчителя фізичної культури : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.01 «Теорія та історія педагогіки» □ А. В. Цьось ; [Український державний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова]. — К., 1994. — 16 с.

60. Шабалина О. Л. Общепедагогическая подготовка учителя физической культуры в системе высшего профессионального образования : дис. доктора пед. наук : 13. 00. 08 / Шабалина Ольга Леонидовна. — М., 2003. — 320 с. — Биб- лиогр. : с. 271—305.